

บทวิจารณ์หนังสือ
ปฏิวัติที่ปลายล้น ปรับรสแต่งชาติอาหารการกินในสังคมไทยหลัง ๒๔๗๕
ผู้วิจารณ์ : เตชวัน ปัญญาวุฒิธรรม
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

ผู้แต่ง : ชาดิชา ยมกสง
จำนวน : 392 หน้า
ปีที่พิมพ์ : 2565
สำนักพิมพ์ : มติชน

หนังสือ “ปฏิวัติที่ปลายล้น ปรับรสแต่งชาติอาหารการกินในสังคมไทยหลัง 2475” เป็นหนังสือประวัติศาสตร์อาหารที่สัมพันธ์กับเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชสู่ระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎร ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาเป็น 6 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ บทนำ “การเมืองวัฒนธรรมของอาหารในสังคมไทย” ที่เปิดให้ผู้อ่านได้สำรวจมุมมองของอาหารผ่านมิติการเมืองวัฒนธรรมในสังคมไทย แล้วจึงนำเข้าสู่เนื้อหา บทที่ 1 “2475 กับการปฏิวัติรสชาติอาหาร” ที่แสดงให้เห็นถึงภาพของอาหาร

การกินและโภชนาการก่อนการปฏิวัติ 2475 ถึงเรื่องราวของการปฏิวัติ 2475 กับการปฏิวัติด้านอาหารการกิน ทั้งอุดมคติการกินในยุคการเมืองใหม่ การสร้างจิตสำนึกพลเมืองใหม่ด้านการกิน การปรับเปลี่ยนรสชาติอาหารสู่รสชาติใหม่ การส่งเสริมการทำสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์รวมถึงการขยายพันธุ์ ไปจนถึงเรื่องราวของอาหารจานเด่นในยุคปฏิวัติอย่างกล้วยเผ็ดไทย บทที่ 2 “เปลี่ยนวิถีการผลิต เปลี่ยนวิถีการกิน เปลี่ยนรสเปลี่ยนชาติ” กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงเรื่องอาชีพและอุตสาหกรรมด้านอาหารในการส่งเสริมอุตสาหกรรมเนื้อ (ไก่) นม และไข่ กับการรณรงค์การกินกับโภชนาการใหม่ให้กับประชาชน บทที่ 3 “น้ำตาลกับการประกอบสร้างภูมิทัศน์ด้านรสชาติอาหารใหม่ในสังคมไทย” เสนอภาพของอุตสาหกรรมน้ำตาลที่เกิดจากนโยบายเศรษฐกิจแนวชาตินิยมที่ทำให้ประเทศสามารถผลิตน้ำตาลใช้เองได้จนทำให้น้ำตาลล้นตลาด และการแก้ปัญหาของรัฐผ่านการชักจูงให้ประชาชนรับประทานอาหารรสชาติหวานมากขึ้นอย่างแนบเนียนโดยไม่รู้ตัว บทที่ 4 “จากแม่ศรีเรือนถึงแม่บ้านทันสมัย: การต่อสู้ทางศีลธรรมและการเมือง วัฒนธรรมของ “อาหารไทย” ผ่านแม่บ้านหลังการปฏิวัติ 2475 ถึงยุคประชาธิปไตยแบบไทย ทศวรรษ 2500” ว่าด้วยบทบาทของสตรีไทยกับงานการเรือนสู่การเปลี่ยนแปลงความรู้ด้านคหกรรมศาสตร์กับการสร้างบทบาทแม่บ้านทันสมัยและบทบาทใหม่ของผู้หญิงหลังปฏิวัติ 2475 ตลอดจนเรื่องราวของอาหารกับการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทย ก่อนปิดท้ายด้วย บทส่งท้าย

“ชนชั้นกลางใหม่กับการสถาปนาอำนาจปลายล้นให้เป็นของตนเอง” ที่ทำหน้าที่สรุปให้เห็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอาหารและรสชาติที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง รวมถึงสะท้อนให้เห็นว่าอาหารและรสชาติถูกครอบงำและประกอบสร้างจากสังคมการเมืองภายใต้แนวคิดการเมืองวัฒนธรรม ทั้งยังมีการทิ้งท้ายนัยทางการเมืองให้ผู้อ่านได้คิดต่อถึงการสถาปนาอำนาจเรื่องรสชาติและการทำให้ปลายล้นของตนมีเสรีภาพที่จะสามารถเลือกรสชาติของตนได้

หนังสือเล่มนี้ได้เผยให้เห็นประวัติศาสตร์อาหารในอีกมิติหนึ่งซึ่งเป็นชุดประวัติศาสตร์การปฏิบัติรสชาติการต่อสู้ทางการเมืองผ่านอาหารการกิน เผยให้เห็นอุตสาหกรรมอาหารการกินมากมายที่มาพร้อมกับการปฏิวัติทางการเมือง ทั้งเนื้อ (ไก่) นม ไข่ น้ำตาล และอาหารชาววัง ซึ่งจะนำผู้อ่านไปสำรวจบทบาทสำคัญของรัฐประชาชาติในการกำหนดนิสัยการกินผ่านกลไกต่าง ๆ พร้อมทั้งชวนให้ผู้อ่านได้ลิ้มลองรสชาติของการปฏิบัติที่ปลายล้น พร้อมปรับปรุงแต่งสู่การกินแบบประชาธิปไตย